

Til
Nærings- og fiskeridepartementet

Vår dato: 02.11.2021
Deres dato: 04.03.2020
Vår referanse: 34294
Deres referanse: 21/5768-2

Hørings svar - Høring av prøveordning for rullerende MTB

Sjømat Norge viser til høringsbrev datert 7. september 2021, hvor Nærings- og fiskeridepartementet foreslår innføring av en prøveordning for rullerende MTB. Organisasjonen ønsker å gi innspill til følgende forhold som er omtalt av høringen;

Prøveordningens utforming

Innretning på rullerende MTB

Sjømatnæringen har en felles ambisjon med våre myndigheter om å øke bearbeidingsgrad og verdiskapning i Norge med mål om å skape flere helårige arbeidsplasser i landindustrien. Sjømat Norge sine medlemmer har over flere år vurdert hvordan MTB ordningen kan gjøres mer fleksibel for den enkelte bedrift, for sikre en jevnere forsyning av laksefisk til markedet samt å øke bearbeidingsgraden i Norge, uten at dette skal få eventuelle negative effekter på miljø eller fiskevevferd. Denne diskusjonen har vært fundert både på eksterne utredninger og enkelt selskap sine vurderinger som hvordan sin produksjon kan tilpasses en mer fleksibel løsning.

Et viktig tiltak for utjevning av sesongmønstre - jevnere tilførsel av råstoff

Dette er en problemstilling som er godt kjent i hvitfisknæringen. De ekstreme sesongvariasjonene gjør det utfordrende å skape lønnsomme helårige arbeidsplasser i industrien på land. Videre gjør sesongen at det er vanskeligere å investere i automatisering da byggekostnader i Norge er høye, og kapasitetsutnyttelsen er svært svak i deler av året.

Sesongutfordringen er ikke like ekstrem i rødfisknæringen, men utfordringen har samtidig betydelige likhetstrekk. Sesong i uttaket av rødfisk medfører stor variasjon i behov for arbeidskraft, og påvirker muligheten til å optimalisere kapasitetsutnyttelse betydelig. Gitt kostnad ved arbeidskraft i Norge er det også sannsynlig at norsk industri vil ha behov for høyere grad av automatisering, og mer utdannet arbeidskraft, som igjen fordrer stabile helårige arbeidsplasser.

Hvordan kan dette løses?

I Norge i dag finnes mulighet for interregionalt biomassetak, som er et tiltak som gir insentiver til økt bearbeiding. Det kan dokumenteres at den fleksibiliteten som selskap med interregionalt biomassetak har, bidrar til økt bearbeiding. En RMTB vil forsterke dette og bidra til en ytterligere og rask økning i bearbeidingsgraden i Norge for disse selskapene og et betydelig økt potensiale for bearbeiding for aktører med mindre geografisk fleksibilitet.

I høringsbrevet er det også diskutert hvorvidt det er gevinster i form av økt produksjon som følge av ordningen. Gjennom dette skapes det også et inntrykk av at formålet med reguleringsendringen er økt

produksjon og mer fleksibilitet. Formålet med ordningen må være økt bearbeiding og verdiskapning i Norge som følge av økt fleksibilitet gjennom en RMTB ordning.

Utfallet for næringen totalt sett vil avhengig av hvordan de enkelte havbrukselskapene velger å benytte seg av fleksibiliteten i løsningen, og dette gjør det krevende å forutse effekten av slik ordning. Sjømat Norge er derfor positive til at det innføres en prøveordning, for å høste erfaringer med en mer fleksibel ordning.

Hvilken ordning er best

Gitt utfordringene som er belyst, er det grunn til å tro at jevnhet i uttak er sentralt for den som ønsker å være konkurransedyktig i bearbeiding. Derfor vil alle endringer som muliggjør mer stabilitet i slakting, uten tap i produksjon være rett retning for å nå målet

Høringsnotatet beskriver tre mulige alternative innretninger for en fleksibel løsning, og både diskusjonen og konklusjonen i høringsnotatet reflekterer godt diskusjonen om dette i Sjømat Norge. **Som departementet, konkluderte også organisasjonen at den mest hensiktsmessige ordningen vil være en rullerende MTB med et tak.** Dette vil være den løsningen som gir selskapene en god mulighet til å tilpasse sin biomasseprofil, blant annet ut fra temperatursituasjon, geografisk plassering og ut fra hensiktsmessig produksjonsplanlegging. Ved å sette et tak unngås eventuelle mulige negative miljø- og fiskevelferdsmessige konsekvenser ved at biomassen blir uhensiktsmessig høy på høsten. Sammenlignet med høringsnotatet første forslag til innretning – Skjematisk variabel MTB – blir fleksibiliteten høyere, og gir større mulighet for differensierte strategier. I forhold til alternativ 2 – rullerende MTB uten tak – gir den foreslåtte løsningen en bedre kontroll på mulige negative effekter på miljø og fiskehelse.

Makstak

I utforming av en alternativ reguleringsmodell for produksjon så er det to hovedhensyn som særlig bør vektlegges. Den bør gi selskapene en så stor fleksibilitet som mulig, men uten at dette får uforholdsmessige negative konsekvenser for miljø og fiskevelferd. Sjømat Norge mener at departementet sitt forslag med en biomasseprofil er mer komplisert, både for forvaltning og næring, enn det som er nødvendig for å kontrollere produksjonen med hensyn til miljøpåvirkning og sykdom. I og med at havbruk er en biologisk produksjon med en lang produksjonssyklus, setter produksjonen i seg selv en rekke begrensinger i å tilpasse og optimalisere produksjonen. **Sjømat Norge forslår at det settes et øvre tak i de to produksjonsmånedene med høyest tilvekst, med maks +5% i september og +10% i oktober.**

Organisasjonen mener at denne måten å definere et makstak har en rekke fordeler fremfor departementet sitt forslag med et tak som varierer gjennom året:

- Dette vil begrense den praktiske muligheten for å maksimere biomasse på høsten.
- Som en følge av temperaturprofil og produksjonsbetingelser så vil biomassen naturlig bli tatt ned om våren, og det er svært lite sannsynlig at ordningen vil medføre en økt biomasse i perioden for utvandring av laksesmolten
- Det vil representere en betydelig forenkling for forvaltningen som kun vil ha tre kontrollpunkter å forholde seg til – den gjennomsnittlige MTB og maks grensen i to måneder.

Sjømat Norge sitt forslag er derfor at det settes en biomasse tak +5% i september og +10% i oktober.

Tidsintervall

Sjømat Norge mener at den gjennomsnittlige MTB bør vurderes i den enhver tid siste 12-månders periode. En ordning med en fastsatt periode vil kunne resultere at mange selskaper på samme tidspunkt kommer i en situasjon på «manglende MTB» etter en periode med god tilvekst, og gi økt slaktevolum som følge av behovet for å redusere biomasse for å oppfylle MTB kravene. En flytende innretning vil i større grad kunne hindre en oppbygging av et større MTB underskudd, samt bidra til en variasjon når aktører når MTB-taket. Dette vil redusere faren for perioder med behov for økt slaktvolum for å tilpasse seg reguleringen.

Sjømat Norge mener at både næringen og forvaltningen vil kunne håndtere en flytende 12- måneders periode.

Avgrensninger for felles biomassetak og samdrift

Sjømat Norge støtter departementet at det er hensiktsmessig både for selskap og forvaltningen i at prøveordningen må omfatte alle innehaverens kommersielle matfisktillatelser i et produksjonsområde. Organisasjonen ser at deltagelse i ordningen med deler av tillatelsene i et produksjonsområde vil være uoversiktlig og forvaltningsmessig komplisert å håndtere.

Derimot så mener organisasjonen at det bør være mulig at selskaper som driver i samdrift velger ulik tilnærming til prøveordningen. I praksis vil dette kun innebære ulik beregningsmåte for MTB begrensningene for de to selskapene, og dette bør være håndterbart for både selskapene dette angår og forvaltningen.

Varighet på ordningen

Deltagelse i prøveordning innebærer en omlegging av drift og tilpasning av produksjonsplaner. Dette kan være krevende og ressurskrevende. For å kunne høste reelle erfaringer fra ordningen forutsetter det derfor at flere etterfølgende produksjonssykluser gjennomføres. Skal ordningen være interessant å prøve ut for havbrukselskapene forutsetter det også at ordningen har en viss varighet. **Vi støtter derfor forslaget at det legges opp til at det kan gjennomføres 2 produksjonssykluser i prøveordningen, noe som tilsier fem års varighet.**

Mulighet til å delta i prøveordningen

Formålet med prøveordningen er for å se om «*rullerende MTB vil bidra til en mer markedsrettet produksjon i oppdrettsnæringen, og slik legge til rette for økt verdiskapning og bearbeiding av fisk*». Det ligger videre som en forutsetning av ordningen ikke kan medføre økt miljøbelastning og redusert dyrevelferd. Da dette ligger som en forutsetning finner Sjømat Norge det merkelig at prøveordningen avgrenses til grønne produksjonsområder og de som ikke har felles biomassetak mellom produksjonsområdene.

Hvis departementet velger å avgrense ordningen til de produksjonsområdene som er grønne kan dette kun forstås slik at departementet forventer at ordningen vil forverre lusesituasjonen for vill laksefisk. Organisasjonen kan ikke se at verken at det foreligger en saklig begrunnelse for dette i høringsnotatet, eller at det foreligger annen dokumentasjon som kan underbygge en slik forventning. **Sjømat Norge mener derfor at prøveordningen ikke må avgrenses til kun grønne produksjonsområder.**

I og med at en av hovedargumentene for ordningen er å legge til rette for økt verdiskapning og bearbeiding av fisk, finner også Sjømat Norge det vanskelig å forstå at departementet ekskluderer mange av de selskapene som har egen bearbeiding av fisk i ordningen. De fleste, antagelig alle, av disse selskapene har et felles biomassetak mellom produksjonsområdene. Disse selskapene har potensiale til raskt å øke bearbeidingsgraden gjennom en RMTB da de har en betydelig ubenyttet foredlingskapasitet i første halvår og vil dermed bidra til å oppfylle myndighetenes ønske om mer bearbeiding i Norge.

I høringsnotatet argumenteres det for at «*formålet med ordningen er å gi de selskaper som ikke har geografisk fleksibilitet større fleksibilitet i driften*», men vi kan ikke se at dette var formålet med Stortinget sitt anmodningsvedtak. **Sjømat Norge mener derfor at prøveordning ikke må ekskludere selskap som har felles biomassetak mellom produksjonsområdene.**

Forvaltning av ordningen

Rapportering

Høringsnotatet viser til Fiskeridirektoratet ønsker å gjennomføre en daglig «maskin til maskin» - rapportering. **Sjømat Norge er sterkt uenig i forslag til de foreslåtte rapporteringsrutinene.**

Fiskeridirektoratet foreslår direkte maskin – maskin rapportering, som er en løsning ikke er i henhold til digitaliseringsdirektivet, som forutsetter bruk av felles komponenter når dette er mulig. Blant annet peker direktivet på:

- Offentlig sektor skal samhandle bedre om digitale tjenester og effektivisere ressursbruken gjennom styrket samordning på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer, og systematisk ut-henting av gevinster fra digitalisering
- Data skal i større grad deles og gjenbrukes i offentlig sektor, og åpne data skal publiseres for innovasjon og verdiskaping i næringslivet
- Nasjonal digital samhandling og tjenesteutvikling, fellesløsninger og felles arkitekturer, skal etableres i et helhetlig og overordnet styrt og koordinert økosystem
- Samarbeid med privat sektor på digitaliseringsområdet skal styrkes for å oppnå bedre og mer effektive tjenester og for å legge til rette for innovasjon

Dessverre ser vi at Fiskeridirektoratet velger løsninger som verken bidrar til å styrke samordningen på tvers av forvaltningsnivåer, legger til rette for gjenbruk av data i offentlig sektor, bruk av fellesløsning eller samarbeid med privat sektor på digitaliseringsområdet. Her bør felles komponenter som Altinn benyttes til rapportering, som også vil representerer en betydelig økonomisk og arbeidsmessig besparelse.

Vi ser at en rullerende MTB vil kunne kreve en noe mer omfattende rapportering, og Sjømat Norge forslår en innrapportering av produksjonsdata etter mal av KTB-ordningen i forbindelse med algekrisen i 2019, Denne ukes- og månedsbaserte innrapporteringen gir rom for nødvendig kvalitetssikring av tall i forbindelse med kalibrering av siloer/utføring og avstemming av biomasse etter utslakting mm. Basert på tilbakemeldinger fra de algerammede selskapene har dette fungert godt uten at dette har medført en uakseptabel rapporteringsbyrde.

Vederlag

Ordnningen med rullerende MTB har som hensikt å «...bidra til en mer markedsrettet produksjon i oppdrettsnæringen, og slik legge til rette for økt verdiskapning og bearbeiding av fisk». Målet er derfor ikke å øke produksjonen, og det er derfor ikke grunnlag å be om et vederlag for å benytte seg av tilbudet om å delta på prøveordningen. **Sjømat Norge foreslår derfor at det ikke skal kreves vederlag for å delta i prøveordningen for rullerende MTB.**

Kompensasjons MTB

Sjømat Norge vil igjen be departementet vurdere en egen ordning med kompensasjons MTB, og i betydelig større grad vil kunne avhjelpe selskaper som eksempelvis må ta ut fisk for å sikre god fiskehelse og fiskevelferd. Dette gjelder eksempelvis ved pålagt sanering av fisk, hvor noe av tapt produksjon kan kompenseres med økt biomasse og produksjon på et senere tidspunkt. Dette er tatt opp en rekke ganger med departementet, med ulike statsråder, uten at dette er fulgt opp.

Målet med forslag til kompensasjonsordning er å etablere en enkel og generell ordning som tar hensyn til forhold som mengde fisk som saneres, og tap av produksjon på denne fisken. Med en etablering av KTB (kompensasjons MTB) gis det mulighet til å ta igjen noe av produksjonen gjennom en noe økt biomasse i en periode etter hendelsen. Ordningen vil i kunne redusere negative konsekvenser relatert til manglende leveranse i forhold til forpliktelser til etablerte kundeforhold, og de samfunnsmessige konsekvensene ved at slakteri må permittere ansatte som følge av manglende råstoff.

Vi håper at departementet kan følge opp våre tidligere henstillinger om innføring av en kompensasjon MTB.

Vennlig hilsen
Sjømat Norge

Jon Arne Grøttum
Direktør havbruk